

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУП САМОПОМОГИ

У статті висвітлюється закордонний досвід організації груп самопомоги у США, Великій Британії, Німеччині та Швеції, а також аналіз можливостей його адаптації в українському соціальному контексті.

Ключові слова: самопомога, соціальна робота, групи підтримки, психологічна допомога.

The article highlights the foreign experience of organizing self-help groups in the USA, Great Britain, Germany and Sweden, as well as an analysis of the possibilities of its adaptation in the Ukrainian social context.

Keywords: self-help, social work, support groups, psychological help.

У сучасному світі групи самопомоги стають все більш важливим інструментом соціальної підтримки для людей, які зіштовхуються з різними життєвими труднощами. Такі групи створюються, щоб забезпечити емоційну та практичну допомогу тим, хто переживає складні ситуації, як-от хронічні хвороби, залежності, втрату близьких чи соціальні кризи.

Досвід багатьох країн демонструє успішну роботу цих груп, що робить вивчення їхнього закордонного досвіду актуальним для впровадження в Україні. Особливо це стосується країн із розвиненими системами соціального захисту, як-от США, Велика Британія, Німеччина та Швеція.

У міжнародній літературі питання організації груп самопомоги розглядається з різних точок зору.

Роботи закордонних науковців Дж. Робертс [1] та М. Мейсон [2] розглядають самопомогу як невід'ємний елемент системи охорони здоров'я та соціальної підтримки.

В Україні питання організації груп самопомоги висвітлюється в дослідженнях О.Ситника [4] та О.Батракова [5], а також наявні окремі дослідження, котрі було проведено в межах різних проєктів, підтримуваних міжнародними організаціями, свідчать про ефективність цих груп у зміцненні соціального згуртування та допомоги переселенцям [6].

Групи самопомоги в США є важливою складовою системи соціальних послуг, функціонуючи переважно на громадських засадах. Високий рівень залученості громадськості до їх організації та підтримки є ключовою особливістю. Історично, ще у XIX столітті в країні з'явилися численні братства, які забезпечували взаємну допомогу своїм членам, що заклало основу для сучасних моделей самопомоги.

Держава не втручається в діяльність таких груп, що дозволяє їм функціонувати незалежно та адаптуватися до потреб громади. Однак вони отримують фінансову та організаційну підтримку від благодійних організацій і приватних фондів, що дає можливість розвивати різноманітні програми допомоги, спрямовані на різні категорії населення, зокрема людей із хронічними захворюваннями, залежностями або іншими соціальними проблемами [11].

Американська модель груп самопомоги має кілька переваг. По-перше, незалежність від державного регулювання дозволяє їм бути більш гнучкими й швидко реагувати на нові виклики, що виникають у суспільстві. По-друге, високий рівень громадянської активності сприяє укріпленню соціальної взаємодії, довіри та солідарності серед членів громади. Водночас, відсутність державного регулювання може створювати нерівномірний доступ до послуг таких груп у різних регіонах або серед певних соціальних груп, оскільки їхня діяльність значною мірою залежить від зовнішньої фінансової підтримки [2].

У Великій Британії групи самопомоги міцно інтегровані в систему охорони здоров'я та соціального захисту, що робить їх ефективним інструментом підтримки. Історично перші об'єднання такого типу, відомі як «дружні товариства», з'явилися ще на початку 19 століття. Ці товариства створювали спільні фонди для взаємної допомоги у випадку хвороби або смерті, що стало основою для подальшого розвитку груп самопомоги.

Сьогодні Національна служба охорони здоров'я активно сприяє роботі цих груп, надаючи необхідні ресурси для їх функціонування. Важливою особливістю британської моделі є те, що групи самопомоги часто співпрацюють з медичними закладами, допомагаючи пацієнтам у післяопераційній реабілітації або у боротьбі з хронічними хворобами. Така модель демонструє свою ефективність завдяки активній ролі держави та партнерству з громадськими організаціями, що забезпечує більш комплексний підхід до підтримки населення.

Аналізуючи британський підхід, можна зазначити, що успіх груп самопомоги тут ґрунтується на системній підтримці з боку держави та налагодженій взаємодії з медичними установами, що дозволяє не тільки ефективніше допомагати пацієнтам, але й сприяти їхній соціальній адаптації та реабілітації [4].

У Німеччині групи самопомоги регулюються законодавством, і їх діяльність фінансується через систему медичного страхування. Це дає можливість групам отримувати необхідні ресурси для забезпечення якісної роботи. Державна підтримка дозволяє фінансувати як консультаційні послуги, так і організацію зустрічей.

Важливим елементом є взаємодія з професіоналами – психологами та соціальними працівниками, що забезпечує комплексну допомогу учасникам груп. Така модель дозволяє ефективно інтегрувати групи самопомоги у загальну систему соціальної підтримки. Наприклад одна із методик психологічної підтримки - це арт-терапія та когнітивно-поведінкова терапія, яка дуже ефективна у роботі з ВПО. Такі методики у Німеччині використовуються для реабілітації сирійських біженців [6, с.314-320].

Швеція використовує одну з найуспішніших моделей організації груп самопомоги, спрямованих на надання всебічної соціальної підтримки. Особливістю цієї моделі є значна роль самоврядування: групи функціонують на основі горизонтальної взаємодії, де всі учасники мають рівні права та відповідальність.

Держава надає фінансову підтримку через спеціальні фонди, але не втручається в організаційні процеси, що сприяє розвитку громадської активності та створює умови для самоорганізації.

Швеція вирізняється інноваційним підходом до організації груп для біженців та мігрантів, акцентуючи увагу на їх соціальній інтеграції та подоланні культурних бар'єрів. Групи самопомоги сприяють адаптації нових жителів до шведського суспільства, допомагають вивчати мову та надають підтримку у вирішенні правових, соціальних та культурних питань [3].

Кожна країна має власні особливості функціонування таких груп самопомоги: від громадських ініціатив у США до тісної співпраці з державними структурами у Великій Британії та Німеччині.

Для України важливо адаптувати цей досвід з урахуванням місцевих реалій та специфіки соціальної роботи. Перспективним напрямом є розвиток громадських ініціатив і їх інтеграція в загальнодержавну систему соціального захисту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батракова О.П. Групи взаємодопомоги як ресурс підвищення ефективності. , 2019.
2. Безлюдна В. В. Система соціальної роботи з сім'єю в США. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2012. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1177/1/Avtoref_systema.pdf
3. Капська А.Й., Завацька Л.М., Грищенко С.В. Технології К20 соціальної роботи в зарубіжних країнах. Навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 248 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/439611.pdf
4. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб. – 3-тє вид. доп. і перероб. К.: Міленіум, 2015. 300 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%9A%D1%83%D0%B1%D1%96%D1%86%D1%8C%D0%BA>

- [%D0%B8%D0%B9_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A2%D0%A1%D0%9F%D0%A0%D0%B2%D0%97%D0%9A_2015.pdf](#)
5. Мейсон М. Громадські ініціативи в системі охорони здоров'я Великої Британії. – Лондон: Palgrave Macmillan, 2019.
 6. Полехіна В. Роль сімейної політики Німеччини у здійсненні соціально-педагогічної роботи з сім'єю. Проблеми підготовки сучасного вчителя. № 9 (Ч. 2), 2014, с.314-320. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2014/9_2/43.pdf
 7. Посібник для менеджерів, організаторів і фасилітаторів ГСД «Групи самопомоги: теорія і практика». URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/hrupy-samodopomohy-teoriya-i-praktyka>
 8. Робертс Дж. Підтримка у кризових ситуаціях: роль груп самопомоги. – Нью-Йорк: Oxford University Press, 2020.
 9. Сайт Національної служби охорони здоров'я Великої Британії. URL: www.nhs.uk.
 10. Ситнік О.В. Групи взаємодопомоги- як інноваційна технологія соціальної роботи, 2016
 11. Ширмер Я. Соціальна допомога в США. URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2010/12/SA_In_USA_UKR.pdf
 12. "Mental Health of Refugees: An Examination of Support Mechanisms and Peer Interventions" [Schweitzer, R., 2018]. URL: ([MDPI](#)) ([Global J. Comm. Psych. Practice](#))

Науковий керівник кандидатка соціологічних наук Черкашина Т.О.